

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет фізичної культури
Кафедра спорту і спортивних ігор

Дипломна робота (проект)
магістра

з теми: **«ФОРМУВАННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ФАКУЛЬТЕТУ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗНАНЬ, УМІНЬ ТА НАВИЧОК ІЗ КОРЕКЦІЇ
ТЕХНІКИ ГРИ У ВОЛЕЙБОЛ»**

Виконала: студентка 2 курсу, групи FKS1-M22
спеціальності 017 Фізична культура і спорт

Пилипенко Владимира Олегівна

Керівник: **Прозар М. В.,**

кандидат наук з фізичного виховання та спорту,
доцент

Рецензент: **Козак Є. П.,**

кандидат педагогічних наук доцент, доцент

Кам'янець-Подільський – 2023 рік

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ РУХОВИХ ВМІНЬ ТА НАВИЧОК У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	7
1.1. Особливості формування спеціалізованих вмінь та навичок у сфері фізичної культури і спорту	7
1.2. Основні вимоги до рухових дій волейболістів	15
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	24
2.1. Методи дослідження	24
2.2. Організація дослідження.....	28
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ОСНОВ КОРЕКЦІЇ ТЕХНІКИ ГРИ У ВОЛЕЙБОЛ	29
3.1. Стан технічної готовності майбутніх фахівців з волейболу до професійної діяльності.....	29
3.2. Значущість формування вмінь із корекції техніки гри у волейбол.....	41
3.3. Методичні особливості формування вмінь з корекції техніки гри у волейбол.....	52
ВИСНОВКИ	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	57

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

- ЗВО – заклад вищої освіти;
- ЗФП – загальна фізична підготовка;
- СФП – Спеціальна фізична підготовка.

ВСТУП

Актуальність теми. Реформа вищої професійної освіти, радикальні зміни у соціальному, економічному та політичному житті країни наполегливо вимагають перегляду низки ключових позицій вищої освіти в цілому та фізкультурної освіти зокрема. Виходячи з цього, перед вітчизняною системою освіти ставляться нові завдання з підготовки висококваліфікованих фахівців, здатних освоїти новітні технології, що володіють високою мобільністю та адаптацією до мінливих виробничих та соціальних вимог. Крім цього, в умовах оновлення всіх сфер життя сучасному фахівцеві необхідні не тільки глибокі і міцні знання та розвинене мислення, а й уміння застосовувати їх у зміненій або нестандартній ситуації, здатність творчо підійти до вирішення проблем, що виникають.

Сучасний рівень розвитку фізичної культури та спорту пред'являє високі вимоги до професійної підготовки майбутніх фахівців у цій галузі. Однією з найважливіших проблем сучасного фізкультурного руху є проблема підготовки висококваліфікованих тренерських кадрів. У зв'язку з цим у процесі підготовки студентів ЗВО фізичної культури особливу увагу необхідно приділяти формуванню професійних умінь та навичок.

Рівень професійної підготовки фахівців з фізичної культури та спорту багато в чому залежить від наявності наукових та методичних розробок у цій галузі пізнання. У спеціальній навчальній та науково-методичній літературі (Є. О. Павлюк, 2013; М. М. Василенко, 2018; С. М. Ящук, С. О. Власенко, 2023) представлені лише питання підготовки тренера у тих найбільш загальних вимогах до його професійної діяльності.

Проте проблемі професійної підготовки тренера з волейболу нині приділяється недостатньо уваги. Вдосконалення спортивної підготовки у волейболі, що протікає в екстремальних умовах, ґрунтується, перш за все, на виявленні та оцінці спеціальних здібностей до вирішення оперативних завдань, необхідних дій та операцій, на створенні оптимальних умов для розвитку та

реалізації даних здібностей. У цьому аспекті результативність діяльності змагання багато в чому визначається технічною підготовленістю гравців. Останнє пред'являє високі вимоги до тренерів, які керують цим процесом.

Сучасний волейбол вимагає від спортсменів якісного, ефективного та раціонального виконання технічних прийомів, у зв'язку з цим, велике значення має рівень сформованості у тренерів з волейболу професійних знань та вмінь щодо вирішення завдань технічної підготовки спортсменів. У цьому аспекті, одними з провідних є вміння, спрямовані на вирішення завдань з виявлення та виправлення помилок у техніці. У зв'язку з цим, особливої актуальності набуває вивчення проблеми формування у здобувачів вищої освіти факультетів фізичної культури умінь з корекції техніки виконання рухових дій у волейболі.

Об'єкт дослідження – навчально-тренувальний процес здобувачів вищої освіти, які спеціалізуються у волейболі.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування знань, умінь та навичок із корекції техніки гри у волейбол у майбутніх тренерів з видів спорту

Мета дослідження – полягає у розробці, апробації та впровадженні в освітній процес закладу вищої освіти методики формування професійних умінь щодо корекції техніки гри у волейбол.

Завдання дослідження:

1. Вивчити теоретико-методичні аспекти формування професійних умінь у здобувачів вищої освіти факультетів фізичної культури.
2. Виявити склад і визначити значущість помилок у виконанні техніки рухових дій гри у волейбол.
3. Визначити комплекс основних професійних умінь з корекції техніки волейболу, розробити способи кількісної оцінки та визначити рівні значущості та складності формування даних умінь.

Методи дослідження: у процесі дослідження використали наступні методи дослідження: аналіз літературних джерел; вивчення документальних матеріалів; педагогічні методи дослідження; соціологічні методи дослідження, методи математичної статистики.

Практичне значення одержаних результатів. Полягає у визначенні комплексу значущих і складно сформованих професійних умінь з корекції техніки волейболу, а саме: візуальне розпізнавання помилки; вибір місця для спостереження за виконанням техніки; визначення значущості помилок; визначення послідовності виправлення помилок; зіставлення правильного та помилкового виконання прийому; застосування допомоги тренера для виправлення помилок; вибір спеціальних вправ для попередження та виправлення помилок; застосування методичних прийомів слухової та зорової інформації; застосування додаткових орієнтирів та сигналів; використання наочно-демонстраційних засобів і методів. Розроблення та експериментальне апробування методики поетапного формування професійних умінь з корекції техніки виконання рухових дій здобувачів вищої освіти, які спеціалізуються у волейболі.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дипломної роботи магістра обговорювались на звітній науковій конференції студентів, магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (м. Кам'янець-Подільський 04-05 квітня 2023 року).

Публікації. Результати дослідження за темою кваліфікаційної (дипломної) роботи магістра висвітлені в одній науковій статті.

Структура та обсяг дипломної роботи магістра. Роботу викладено на 63 сторінках, з яких 56 основного тексту, вона містить 5 таблиць. Дипломна робота складається з переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, висновків, та списку 54 використаних літературних джерел.

ВИСНОВКИ

1. В умовах модернізації вищої освіти найважливішою частиною підготовки майбутніх фахівців у сфері фізичної культури і спорту є формування загальних та спеціальних (фахових) компетентностей, програмних результатів навчання, професійних знань та умінь. У свою чергу, ступінь володіння даними вміннями визначає професійний успіх майбутнього тренера і є одним із провідних критеріїв оцінки якості навчання. Аналіз наукових та навчально-методичних робіт дозволяє констатувати, що вивчення проблеми формування професійно-педагогічних умінь у здобувачів закладів вищої освіти є однією з центральних проблем у напрямках наукових досліджень останнім часом.

2. Проведені спостереження за навчально-тренувальною та змагальною діяльністю волейболістів, анкетування експертів, дозволили нам виявити велику кількість помилок у техніці виконання рухових дій у захисті та нападі та в подальшому визначити їх значущість.

3. Визначено професійні вміння, необхідні здобувачам вищої освіти, майбутнім тренерам з видів спорту для виявлення, попередження та виправлення помилок у техніці гри у волейбол.

4. Експериментальна методика формування професійних умінь з корекції техніки гри у волейбол заснована на теорії та методиці спортивного тренування поетапному формуванні рухових умінь і включає шість взаємопов'язаних етапів: створення пізнавальної мотивації, вивчення основних положень теорії технічних помилок в спортивній діяльності, побудові і вивченні алгоритму практичних дій тренера в процесі виявлення і виправлення помилок у техніці гри, первинне оволодіння вміннями щодо корекції техніки виконання рухових дій під час практичної підготовки здобувачів вищої освіти, поглиблене практичне опанування вміннями з наступним закріплення під час проходження виробничої практики в дитячо-юнацькій спортивній школі в групах спеціалізованої підготовки.

Для ефективного використання методики формування професійних умінь з корекції техніки виконання рухових дій у волейболі розроблено та обґрунтовано комплекс педагогічних умов, а саме:

- виявлено найбільш значущі та складно сформовані вміння майбутнього тренера з корекції-техніки волейболу;

- процес формування умінь з корекції техніки виконання рухових дій у волейболі здійснюється на основі використання сучасних педагогічних технологій навчання;

- розроблено алгоритм практичних дій тренера у процесі корекції техніки рухових дій.

5. Процес формування професійних умінь доцільно здійснювати за етапами, кожен з яких якісно відрізняється від попереднього. Засвоєння наміченої діяльності та знань, що входять до неї, може бути успішним, лише тоді, коли той, хто навчається, послідовно пройде всі необхідні етапи процесу засвоєння.

6. Таким чином, отримані результати дають право зробити висновок про те, що сформульована у дослідженні мета досягнута, поставлені завдання вирішені. Розроблені педагогічні умови, апробована методика формування професійних умінь з корекції техніки виконання рухових дій у волейболі можуть бути підставою для подальших досліджень цієї проблеми.

Пріоритетними напрямками досліджень, на наш погляд, можуть бути наступні: виявлення, вивчення та цілеспрямоване формування низки інших професійно-значущих умінь майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту, зокрема, у тренерів з волейболу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бережна Ж. В. Зміст професійної компетентності майбутніх тренерів. Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту : наук. журнал. Харків. 2007. С. 3-6.
2. Бойчук Р. Обґрунтування засобів і методів розвитку координаційних здібностей юних волейболістів на етапі початкової підготовки. Молода спортивна наука України. № 17. Т. 1. 2010. С.17-23.
3. Борисова О. В., Шльонська О. Л., Шутова С. Є. та ін. Оцінка спеціальної фізичної підготовленості кваліфікованих волейболістів. Фізична культура, спорт та здоров'я нації. № 5. 2018. С. 167-173.
4. Василенко М.М. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ, 2018. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ, 2018. 544 с.
5. Вербіцький С., Пітин М., Каратник І. Перспективи удосконалення технічної підготовки волейболістів на етапі початкової підготовки за допомогою застосування інтерактивних методів навчання. Спортивні ігри. № 3(25). 2023. С. 5-17.
6. Вознюк Т. В. Основи теорії та методики спортивного тренування. Вінниця : ФОП Корзун Д. Ю., 2017. 240 с.
7. Горбенко О.В. Науково-методичне обґрунтування кадрової потреби сфери фізичної культури і спорту в Україні : автореф. дис. канд. наук. з фіз. виховання та спорту: [спец.] 24.00.02.«фіз. культура, фіз. виховання різних груп населення». ЛДУФК. Львів, 2002. 19 с.

8. Данилко В., Толкач В., Данилко М. Зміст роботи тренера-викладача. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. № 3. 2010. С. 12-17.

9. Данилко М. Сучасні уявлення про сутність і структуру діяльності тренера. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. № 2. 2010. С. 22-26.

10. Єрмоленко М. В. Актуальні питання стандартизації професійно-педагогічної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту в контексті розвитку педагогічної освіти. Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Випуск 3 К(97) 2018. С. 199-202.

11. Єрмоленко О. В. Теоретико-методичні аспекти формування професійно-спеціалізованих компетенцій в процесі підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Випуск 3К (123). 2020. С. 157-160.

12. Жиденко А. О., Паперник В. В. Професійна підготовка тренерів у галузі фізичної культури та спорту. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Випуск 3К (162). 2023. С. 142-147.

13. Зеленюк О. В., Завацька Л. А., Макареня В. В., Бикова Г. В. Формування структурно-змістових мовленнєвих професійних компетентностей майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту. Псих.-пед. основи гуманізації навч.-вихов. процесу в школі та ВНЗ. 2020. Вип. 1 (23). С. 69-77.

14. Йіопа Т. В. Роль тренера в побудові взаємовідносин тренер-спортсмен. Електронний ресурс. Режим доступу : <http://surl.li/lsakj>.

15. Іванова Є. В. Теоретико-методичні основи розвитку стрибучості у юних волейболістів. Новації, практики та перспективи розвитку фізичної культури і спорту: матеріали V Всеукр. наук.-практ. семінару, Кропивницький : Видавець Лисенко В.Ф. 2022. С. 26-29.

16. Квасниця І., Хіміч В., Дмитришин Н. Формування професійної майстерності майбутнього тренера-викладача у процесі фахової підготовки. Молодь і ринок. № 4. 2023. С. 58-65.

17. Квасниця І., Ференчук Б., Цісар В., Дмитришин Н. Когнітивний компонент у контексті формування конкурентоспроможності майбутнього фахівця фізичної культури і спорту. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. 2022. № 5 (88). С. 96-100.

18. В. І., Демчишин А. П. Волейбол: основи техніки і тактики гри в волейбол : метод. матеріал для лекцій з теорії та методики викладання волейболу. Львів : Фернеза. 2002. 33 с.

19. Костюкевич В. Теорія і методика спортивної підготовки (на прикладі командних ігрових видів спорту) : навчальний посібник. Вінниця : Планер, 2014. 432 с.

20. Кулаков Ю. Є., Вертелецький О. І., Богатир В. Г. Волейбол. Миколаїв : МНУ. 187 с.

21. Лазоренко С. Теорія і практика формування інформаційно-цифрової культури майбутніх фахівців фізичної культури і спорту в умовах змішаного навчання. Освіта. Інноватика. Практика. № 9(2). 2021. С. 38-47.

22. Лежньова О., Качан В., Якушева Ю. Педагогічна технологія спеціальної фізичної підготовки волейболістів студентських команд. Спортивні ігри. № 3(25). 2023. С. 67-74.

23. Ляхова Т. П. Процес спортивного відбору обдарованих юних волейболістів у діяльності тренера. Проблеми і перспективи розвитку спортивних ігор та одноборств у закладах вищої освіти. 2022. С. 74-78.

24. Ляшенко В. М., Корж Є. М. Визначення психологічного клімату та його складових у спортивній команді з волейболу. Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 15: Наук.-пед. проблеми фіз. культури (фізична культура і спорт). Київ. № 4(124). 2020. С. 51-54.

25. Мальона С. Б. Педагогічна сутність професійної діяльності фахівця з фізичного виховання і спорту. Педагогічні аспекти професійної підготовки майбутнього фахівця з фізичного виховання та спорту. 2012. С. 392-394.

26. Методичні вказівки «Методика навчання техніки гри у волейбол» : для студентів НТУ «ХПІ» денної форми навчання усіх спеціальностей з дисципліни «Фізичне виховання» / уклад.: І. А. Недбайло [та ін.]; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». Харків, 2023. 35 с

27. Олефір Г. В. До питання формування рухових навичок із волейболу в учнів у процесі профільного навчання. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. № 2. 2012. С.118-121.

28. Павлюк Є. О. Концепція підготовки майбутніх тренерів-викладачів у вищих навчальних закладах. Збірник наукових праць ХІСТУ «Україна». № 2. 2013. С. 187-193.

29. Панасенко Я. В., Білоус О. В. Розробка програми розвитку стрибучості волейболістів старшого шкільного віку. Матеріали III Всеукраїнської електронної науково-практичної конференції з міжнародною участю. Інноваційні та інформаційні технології у фізичній культурі, спорті, фізичній терапії та ерготерапії. 2020. С. 81-83.

30. Пархоменко Г. С. Педагогічні аспекти професійної підготовки майбутнього спеціаліста з фізичного виховання та спорту. Педагогічні аспекти професійної підготовки майбутнього фахівця з фізичного виховання та спорту. 2012. С. 406-410.

31. Педагогічна майстерність: підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; за ред. І. А. Зязюна. 3-тє вид., допов. і переробл. Київ : СПД Богданова А. М., 2008. 376 с.

32. Петренко О. В., Пітин М. П. Аналіз проблем технічної підготовки спортсменів у пляжному волейболі на різних етапах багаторічної підготовки. Фізичне виховання і спорт. № 4. 2021. С. 141-149.

33. Пітин М. Обсяги теоретичної підготовки спортсменів у системі багаторічного удосконалення у спортивних іграх (на прикладі настільного тенісу,

волейболу та хокею). Фізична активність, здоров'я і спорт. № 1(11). 2013. С. 67-75.

34. Платонов В. М. Сучасна система спортивного тренування : підручник. Київ : Перша друкарня, 2021. 672 с.

35. Прозар М. В., Авінов В. Л., Петров А. О., Стасюк В. А., Балан С. М. Теорія і методика спортивних ігор : навчальний посібник [для факульт. фіз. вих. і сп. вищих навч. закладів III-IV рівнів акредитації]. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута», 2020. 320 с.

36. Прозар М. В., Козак Є. П. Теорія і методика викладання спортивних ігор (волейбол) : навчальний посібник [для факульт. фіз. вих. і сп. вищих навч. закладів III-IV рівнів акредитації]. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута», 2015. 234 с.

37. Прозар М., Костантинова Ж., Якушева Ю., Комарова Т., Кужель М., Хомовський О., Цимбалістий В., Балан С. Фізична підготовленість кваліфікованих волейболісток в підготовчому періоді загальнопідготовчого етапу. Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини / [редкол. : Єдинак Г. А. (відп. ред.) та ін.]. Кам'янець-Подільський : Видавець Панькова А. С., 2021. Випуск 23. С. 39-45.

38. Проценко Г. Визначення особистісно-орієнтованого стилю спілкування тренера в процесі тренувальної та змагальної діяльності юних волейболісток. Молода спортивна наука України. 2008. Т. 1. С. 270.

39. Пустовалов В. О. Волейбол (теорія і методика навчання) : навчально-методичний посібник. Черкаси. 2011. 65 с.

40. Савченко В. С. Особливості технічної підготовки волейболістів. Проблеми та перспективи розвитку фізичного виховання спорту і здоров'я людини : м-ли VI Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнарод. участю (21-22 квітня 2022). Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2022. С. 276-278.

41. Сироватко З. В. Особливості методики розвитку фізичних якостей у студентів від занять волейболом. Науковий часопис НПУ імені М. П.

Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (Фізична культура і спорт). Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. 2018. Вип. 1(95). С. 68-71.

42. Собко І. М., Коваленко С. В., Циганкова К. В. Метод колового тренування в умовах тренажерного залу в навчально-тренувальному процесі волейболістів 14-15 років. Спортивні ігри. № 4(26). 2022. С. 40-52.

43. Сокол О. В. Техніко-тактична підготовка волейболістів: навч. посіб., Миколаїв, 2009. 321 с.

44. Сопотницька О. В. Професійна діяльність майбутнього тренера в ігрових видах спорту. Фізична культура, спорт та здоров'я нації : збірник наукових праць. Вінниця : Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського. 2017. Вип. 3 (22). С. 422-427.

45. Сопотницька О. Характеристика особливостей професійної діяльності тренерів з ігрових видів спорту. Сучасні тенденції розвитку освіти і науки в інтердисциплінарному контексті : матеріали II-ї Міжнародної науково-практичної конференції, 24 – 25 березня 2016 року). Ченстохова – Ужгород – Дрогобич : Посвіт, 2016. С. 396-398.

46. Сущенко Л.П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах: автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2003. 46 с.

47. Твердохлебова Ю.М. Підготовка майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання здоров'явідновлювальних технологій у професійній діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика проф. освіти». Суми, 2021. 20 с.

48. Тищенко Т. Б. Оцінювання сформованості професійної компетентності майбутніх тренерів-викладачів з волейболу у вищих навчальних закладах. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Випуск 6 (49). 2014. С. 141-147.

49. Туровський В. В., Носко М. О., Осадчий О. В., Гаркуша С. В., Жула Л. В. Волейбол. Навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву, шкіл вищої

спортивної майстерності та спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю. Республіканський науково-методичний кабінет Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту. Київ, 2009. 138 с.

50. Царенко К. Педагогічні умови розвитку професійно-педагогічної компетентності тренера-викладача ДЮСШ у процесі підвищення кваліфікації. Педагогіка і психологія професійної освіти. № 3. 2016. С. 125-136.

51. Федека М. П. Волейбол з методикою викладання. Умань. 2009. 59 с.

52. Шамич О. М., Іваннікова Г. В. Аналіз методологічних та психолого-педагогічних аспектів фахової підготовки тренерів-викладачів фізичного виховання та спортивних педагогів. The 5th International scientific and practical conference "Progressive research in the modern world" (February 1-3, 2023) BoScience Publisher, Boston, USA. 2023. С. 377-390.

53. Щепотіна Н. Ю. Обґрунтування ефективності побудови тренувального процесу кваліфікованих волейболісток на основі модельних тренувальних завдань. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2017. № 3 К. С. 537-541.

54. Ящук С. М., Власенко С. О. Проблема формування професійно-педагогічної компетентності тренерів-педагогів у теорії й практиці вищої освіти. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Випуск 92. Том 1. 2023. С. 164-169.